

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای گسترش و برنامه ریزی آموزش عالی

برنامه درسی رشته

شیعه شناسی

Shia Studies

مقطع دکتری تخصصی

گروه علوم حوزوی

پیشنهادی دانشگاه غیردولتی - غیرانتفاعی ادیان و مذاهب

بیت

نام رشته: شیعه‌شناسی

عنوان گرایش: -

گروه: علوم حوزوی

دوره تحصیلی: دکتری تخصصی

کار گروه تخصصی: فلسفه و حکمت متعالیه

نوع مصوبه: بازنگری

پیشنهادی: دانشگاه غیرانتفاعی - غیر دولتی ادیان و مذاهب

تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۶/۰۲

برنامه درسی بازنگری شده دوره دکتری تخصصی رشته شیعه‌شناسی، در جلسه شماره ۱۵ تاریخ ۱۴۰۰/۰۶/۰۲ گروه علوم حوزوی به شرح زیر تصویب شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که پس از تصویب این برنامه درسی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی مرتبط با گروه حوزوی پذیرفته می‌شوند، قابل اجرا است.

ماده دو- این برنامه درسی، جایگزین برنامه درسی رشته شیعه‌شناسی مصوب جلسه ۷۳۶ تاریخ ۱۳۸۸/۰۸/۰۲ شورای عالی برنامه‌ریزی می‌شود.

ماده سه- این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول‌های واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و برای اجرا در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی مرتبط با گروه علوم حوزوی پس از اخذ مجوز پذیرش دانشجو از شورای گسترش و برنامه‌ریزی آموزش عالی و سایر ضوابط و مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ابلاغ می‌شود.

ماده چهار- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از آن، در صورت تشخیص کارگروه تخصصی مربوطه، نیاز به بازنگری دارد.

دکتر محمدرضا آهنجیان
دبیر کمیسیون برنامه‌ریزی آموزشی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی گسترش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

برنامه درسی رشته

شیعه‌شناسی

SHIA STUDIES

مقطع دکتری

تهیه‌کنندگان:

دکتر محمد حسن نام

دکتر امیر مستقر العالم

دکتر سید حسین رئیس السادات

عضو هیات علمی دانشگاه اوزبک و مؤلف

عضو هیات علمی دانشگاه امویان

عضو هیات علمی دانشگاه بیرجند

امضا
امضا

رئیس هیات

موسسه پژوهشی-پربندی *

جدول تغییرات

ردیف	در برنامه قبلی	در برنامه بازنگری شده
۱.	امامت و شبهات کلامی تاریخی	شیعه پژوهی در جهان معاصر
۲.	تاریخ فلسفه و کلام شیعه	حذف
۳.	تاریخ تصوف	حذف
۴.	سیره اهل بیت علیهم السلام	حذف

فصل اول

مشخصات کلی برنامه درسی

آنچه دانشگاه‌ها و دست‌اندرکاران مطالعه حوزه مذاهب و ادیان را به سمت مطالعات شیعه‌شناسی سوق داده ضرورت وجود این نوع مطالعات جامع، عالمانه و روشمند بود که همچنان جای خالی آن در جامعه علمی ما-حوزه و دانشگاه- کاملاً ملموس است. تجربه‌ها در انجام پروژه‌های تحقیقاتی در این قلمرو و برگزاری دوره‌های آموزشی در مقاطع کارشناسی ارشد به خوبی نشان داده است که تا چه اندازه زمینه‌های مطالعاتی فتح نشده‌ای در این حوزه وجود دارد و تا چه اندازه دانشجویان و حتی طلاب حوزه‌های علمیه از لحاظ عمق و جامعیت در شیعه‌نیازمند آموزش و پژوهش (و البته علاقمند به آن نیز) هستند. اقبال زیادی که به این رشته شده است ما را بیش از پیش در برداشتن قدم‌های بعدی در شیعه‌شناسی جدی و استوار ساخته است.

ب) مشخصات کلی، تعریف و اهداف

دوره دکتری شیعه‌شناسی با رویکرد کلامی-تاریخی به دور از تعصبات و گرایش‌های جدلی به عنوان یکی از نیازهای ضروری در حوزه علوم انسانی که بر اساس ضوابط دانشگاهی به منظور نیل به اهداف زیر برنامه‌ریزی شده است:

۱. تربیت و تأمین نیروی انسانی لازم و متخصص برای تدریس در مراکز علمی کشور؛
۲. تربیت و تأمین پژوهشگر و محقق در زمینه مسائل و موضوعات تشیع؛
۳. تربیت نیروی متخصص جهت شناساندن فرق و گرایش‌های مختلف شیعی؛
۴. دفاع از هویت و حیاتی و عقلانی اسلام و تشیع در مقابل باورهای خرافی و فرق انحرافی؛
۵. خدمت‌رسانی به علاقمندان مطالعات تخصصی شیعه‌شناسی در ایران و جهان؛
۶. فراهم ساختن امکانات علمی و تحقیقاتی برای طراحی و اجرای پروژه‌های پژوهشی در زمینه‌های مختلف و از جمله تصحیح کتب و مقالات، شناسایی و احیای موارث عقلی، نقلی و معنوی تشیع و برگزاری سمینارها و کنفرانس‌های علمی و پژوهشی.

پ) ضرورت و اهمیت

بدون اغراق می‌توان گفت که امروزه شیعه‌شناسی یکی از پرجاذبه‌ترین گرایش‌های مطالعاتی‌ای است که هم دیگران به ویژه غربیان را به خود جذب کرده و هم پژوهشگران و دانشجویان و طلاب کشورمان را برانگیخته است. شیعه‌شناسی با رویکرد کلامی-تاریخی (و البته با رویکرد عرفانی و مردم‌شناختی نیز) آن هم به دور از تعصبات و گرایش‌های جدلی یکی از نیازهای ضروری ما تبدیل شده است، همچنان که آشنایی با دیگر شاخه‌های خانواده بزرگ تشیع نیز ضروری است

چرا که هم به فهم ما از تشیع اثنا عشری مدد می‌رساند و هم به ما قدرت تعامل و مانور بیش‌تری در عرصه گفت‌وگو و تفاهم ادیان و مذاهب می‌بخشد.

شرق‌شناسان با انگیزه‌های مختلفی به مطالعات تشیع رو آورده‌اند که در اینجا مجال طرح و بررسی آنها نیست. آنچه در اینجا مورد نظر ماست تأکید بر اهمیت این نوع مطالعه و پژوهش برای جامعه ایرانی و شیعی خودمان است که به رغم تعلق خاطر عمیق و تاریخی به تشیع و به رغم حوزه دیرپای علوم دینی و معارف شیعی همچنان نیازمند مطالعات و تحقیقات شیعه‌شناسانه‌ای است که اولاً در پی نگاهی جامع و کلان به تشیع باشد، ثانیاً به صورت علمی و با هدف کشف حقایق کلامی و تاریخی انجام پذیرد، نه با اهداف ترویجی و تبلیغی و ثالثاً با روش‌های نوین مطالعاتی و با بهره‌گیری از آخرین دستاوردهای تحقیقی یا فرضیه‌های علمی مطرح‌شده و با توجه به ادعاها و شبهه‌ها و مسئله‌های جدیدی پی گرفته شود که در جهان اسلام توسط دیگر مسلمانان مطرح شده یا شرق‌شناسان از آنها سخن به میان آورده‌اند.

آنچه دانشگاه‌ها و دست‌اندرکاران مطالعه حوزه مذاهب و ادیان را به سمت مطالعات شیعه‌شناسی سوق داد ضرورت وجود این نوع مطالعات جامع، عالمانه و روشمند بود که همچنان جای خالی آن در جامعه علمی ما-حوزه و دانشگاه- کاملاً ملموس است. تجربه‌ها در انجام پروژه‌های تحقیقاتی در این قلمرو و برگزاری دوره‌های آموزشی در مقاطع کارشناسی ارشد به خوبی نشان داده است که تا چه اندازه زمینه‌های مطالعاتی فتح‌نشده‌ای در این حوزه وجود دارد و تا چه اندازه دانشجویان و حتی طلاب حوزه‌های علمیه از لحاظ عمق و جامعیت در شیعه‌نیازمند آموزش و پژوهش (و البته علاقمند به آن نیز) هستند. اقبال زیادی که به این رشته شده است ما را بیش از پیش در برداشتن قدم‌های بعدی در شیعه‌شناسی جدی و استوار ساخته است.

با عنایت به آنچه اشاره شد و نیز درخواست مکرری که از ناحیه نهادهای رسمی و پژوهشگران و دانشجویان علاقمند وجود دارد، اینک برنامه دکتری رشته شیعه‌شناسی در جهت تعمیق و توسعه مطالعات و آموزش‌ها و پژوهش‌های شیعه‌شناسی تقدیم می‌گردد. امید که گامی هرچند کوچک در جهت معرفی عالمانه تشیع باشد

ت) تعداد و نوع واحدهای درسی

جدول (۱) - توزیع واحدها

تعداد واحد	نوع دروس
۶	دروس جبرانی
۱۸	دروس تخصصی
۱۸	رساله
۳۶	جمع

ث) مهارت، توانمندی و شایستگی دانش آموختگان

مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های ویژه	دروس مرتبط
تربیت و تأمین پژوهشگر و محقق در زمینه مسائل و موضوعات تشیع؛	آموزه‌های شیعه با رویکرد شبهه‌شناسی
تربیت نیروی متخصص جهت شناساندن فرق و گرایش‌های مختلف شیعی؛	مکاتب کلامی شیعه اثناعشری
دفاع از هویت وحیانی و عقلانی اسلام و تشیع در مقابل باورهای خرافی و فرق انحرافی؛	شیعه پژوهی در جهان معاصر
مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های عمومی	دروس مرتبط
پرورش و آموزش دانشوران و محققان صاحب‌نظر در ابعاد مختلف فرق و مذاهب شیعه	تعامل شیعیان اثنی عشری با پیروان دیگر فرق
تربیت نیروی انسانی آگاه به فرق و مذاهب شیعه در جهت برقراری ارتباط و گفت‌وگو با اندیشمندان و پیروان آنها	روش‌شناسی، مأخذشناسی و مطالعات استشرافی فرق تشیع

ج) شرایط و ضوابط ورود به دوره

شرکت در این رشته منوط به داشتن مدرک کارشناسی ارشد یا سطح ۳ حوزه علمیه است. شرایط عمومی پذیرش تابع مقررات و مصوبات آموزش عالی و شرایط اختصاصی در چارچوب مقررات آموزش عالی، تابع سیاست‌های دانشگاه یا مؤسسه برگزارکننده است.

فصل دوم

جدول عناوین و مشخصات دروس

جدول (۲) - عنوان و مشخصات کلی دروس جبرانی

پیش نیاز / هم نیاز	تعداد ساعات		نوع واحد			تعداد واحد	عنوان درس	ردیف
	عملی	نظری	نظری - عملی	عملی	نظری			
		۳۲			*	۲	مفهوم و پیدایش تشیع	۱.
		۳۲			*	۲	تاریخ مذاهب کلامی اهل سنت	۲.
		۳۲			*	۲	فرق شیعه	۳.
						۶	جمع	۴.

جدول (۳) - عنوان و مشخصات کلی دروس تخصصی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات	
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی
۱.	آموزه‌های شیعه با رویکرد شبهه‌شناسی	۲	*			۳۲	
۲.	مکاتب کلامی شیعه اثناعشری	۲	*			۳۲	
۳.	شیعه و علوم و تمدن اسلامی	۲	*			۳۲	
۴.	اندیشه سیاسی شیعه	۲	*			۳۲	
۵.	تشیع و تصوف	۲	*			۳۲	
۶.	تشیع و عقل‌گرایی	۲	*			۳۲	
۷.	شیعه‌پژوهی در جهان معاصر	۲	*			۳۲	
۸.	بررسی مقایسه‌ای منابع تفکر اسلامی	۲	*			۳۲	
۹.	کلام تطبیقی فرق تشیع	۲	*			۳۲	
۱۰.	جمع	۱۸					

فصل سوم

ویژگی‌های دروس

عنوان درس به فارسی:		مفهوم و پیدایش تشیع	
عنوان درس به انگلیسی:		The concept and origin of Shiism	
دروس پیش نیاز:		☒ جبرانی ☒ نظری	
دروس هم نیاز:			
تعداد واحد:		۲	
تعداد ساعت:		۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

شناخت تحلیلی با مفهوم تشیع و بررسی نظریه‌ها درباره پیدایش آن

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

- مفهوم تشیع
- تعریف برگزیده
- بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در پی ماجرای کربلا
- حیطه‌های دلالت مفهومی تشیع
- بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عهد امامت امام صادق(ع)
- حیات پیامبر(ص)
- بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عصر آل بویه
- نقد نظریه پیدایش تشیع توسط ایرانیان
- نقد افسانه عبدالله بن سبا
- بررسی دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در خلافت امیرالمؤمنین(ع)

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

- خاستگاه تشیع، علی آقانوری

- شیعه در اسلام، سید محمد حسین طباطبایی.
- تشیع در مسیر تاریخ، سید حسین جعفری، ترجمه سید مهدی آیت اللهی.
- اصل الشیعه و اصولها، کاشف الغطاء.
- عبدالله بن سبا، سید مرتضی عسکری.

عنوان درس به فارسی: تاریخ مذاهب کلامی اهل سنت		عنوان درس به انگلیسی: History of Sunni theological religions
نوع درس و واحد	نظری ☒ جبرانی ☒	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

شناخت میراث و اندیشه‌های کلامی فرق اسلامی با توجه به سیر تطور تاریخی آن

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

فرقه‌های اهل سنت

۱. خوارج و اباضیه	۶. معتزله
۲. عثمانیه	۷. اهل حدیث و سلفیه
۳. مرجئه	۸. اشاعره
۴. جبریه	۹. ماتریدیه
۵. قدریه	۱۰. وهابیت
	۱۱. قادیانیه

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال	... درصد
آزمون پایان نیم‌سال	... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. التبصره فی الدین و تمییز الفرقه الناجیه عن الفرق الهالکین، ابوالمظفر اسفراینی.
۲. الفرق بین الفرق، عبدالقاهر بغدادی.
۳. تاریخ المذاهب الاسلامیه، محمد ابوزهره.
۴. آشنایی با فرق تسنن، مهدی فرمانیان و دیگران
۵. الملل و النحل، شهرستانی

عنوان درس به فارسی: فرق شیعه		
عنوان درس به انگلیسی: Shiite sects		نوع درس و واحد
دروس پیش‌نیاز:		نظری ☒ جبرانی ☒
دروس هم‌نیاز:		
تعداد واحد:	۲	
تعداد ساعت:	۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

شناخت زمینه‌های سیاسی و اجتماعی پیدایش فرق شیعی و مهمترین آنها

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

- تنازعات درونی شیعیان و علویان در عصر حضور امامان
- تاثیر برداشت‌های مختلف از اندیشه امامت در پیدایش فرقه‌های شیعی
- فرق شیعه در عصر حضور امامان معصوم (ع) و نحوه برخورد ائمه (ع) با آنها
- آسیب‌شناسی اختلافات درون‌گروهی در عصر ائمه
- فرقه‌های شیعی نظیر: کیسانیه و فرق وابسته، و فرق خاص امامیه: واقفیه، فطحیه و غیره
- مهم‌ترین فرق شیعی در عصر غیبت باقی‌مانده در تاریخ و علل و عوامل ماندگاری آنها
- اسماعیلیه (بهره‌ها- آقاخانیه): افکار، ادوار تاریخی (کمون، ظهور، ستر)، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی، دانشمندان.
- زیدیه: افکار، تحول تاریخی، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی
- غلات (نصیریان، علویان، خطایه، عجلیه): افکار، تحول تاریخی، پراکندگی جغرافیایی، وضعیت کنونی
- پسیخانیان
- حروفیه و بکتاشیه
- نقطویان
- شیخیه
- اهل حق (یارسان)
- جغرافیای فرق شیعی در عصر حاضر

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

- المقالات و الفرق، سعد ابن عبدالله اشعری.
- فرق الشیعه، نوبختی.
- الملل و النحل، شهرستانی.
- تاریخ الشیعه و فرقهها، فضل الله زنجانی.
- آشنایی با فرق تشیع، مهدی فرمانیان و دیگران

عنوان درس به فارسی:		آموزه‌های شیعه با رویکرد شبهه‌شناسی	
عنوان درس به انگلیسی:		Shiite teachings with a skeptical approach	
دروس پیش‌نیاز:		تخصصی ☒ نظری ☒	
دروس هم‌نیاز:			
تعداد واحد:		۲	
تعداد ساعت:		۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

نقد و بررسی و تبیین آموزه‌های خاص شیعی و مبانی کلامی و اعتقادی آن و تحلیل و بررسی شبهات مربوط به آموزه‌های شیعی

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

۱- تحریف قرآن	د- علم امام
۲- مسایل مربوط به توحید و شرک	۴- بداء
۳- امامت	۵- رجعت
الف- ولایت تکوینی	۶- تقیه
ب- توسل به ائمه	۷- مباحث فقهی (نظیر اذان، سجده بر مهر، متعه، وقت نماز،.....)
ج- غیبت و شبهات مهدویت	

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال	... درصد
آزمون پایان نیم‌سال	... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

- کتاب‌هایی که در دفاع از شیعه نوشته شده است:
- الا بضاح، فضل بن شاذان.
- الشافی، سید مرتضی.

-النقض، عبدالجلیل قزوینی.

-احقاق الحق و ازهاق الباطل، قاضی نورالله شوشتری.

-الصوارم المهرقه فی نقد الصواعق المحرقة، قاضی نورالله شوشتری.

عنوان درس به فارسی:		مکاتب کلامی شیعه اثناعشری	
عنوان درس به انگلیسی:		Twelve Shiite theological schools	
دروس پیش نیاز:		☒ تخصصی ☒ نظری	
دروس هم نیاز:			
تعداد واحد:		۲	
تعداد ساعت:		۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

تبیین سیر تاریخی تحولات فکری و مکاتب کلامی شیعه دوازده امامی و رویکردهای مختلف متکلمان

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل ها:

۱. آغاز کلام شیعی و نخستین متکلمان شیعه تا غیبت صغری: هشام بن حکم، هشام بن سالم، مؤمن طاق، ابن میثم تمار، ابو عیسی وراق، ابن قبه
۲. موضع امامان شیعه و اصحاب آنها در قبال مباحثات کلامی
۳. بنونوبخت و جایگاه و دیدگاه کلامی آنها
۴. نخستین متکلمان عقل گرای مکتب بغداد: ابن ابی عقیل عمانی و ابن جنید اسکافی (قدیمین)
۵. نخستین اخباریان شیعه در مکتب قم: سعد بن عبدالله اشعری، احمد بن محمد بن خالد برقی، محمد بن حسن صفار قمی
۶. نضج مکتب کلامی بغداد: شیخ مفید، سید مرتضی و شیخ طوسی
۷. نضج مکتب حدیث گرای قم: محمد بن یعقوب کلینی، محمد بن حسن بن احمد بن ولید و شیخ صدوق
۸. تداوم مکتب عقل گرا (اصولی و کلامی فلسفی) بغداد: ابوصلاح حلبی، سدیدالدین حمصی، طبرسی، ابوالفتح رازی، محقق حلی، خواجه نصیر طوسی، ابن میثم، علامه حلی
۹. نو اخباریان: محمد امین استرآبادی، علامه مجلسی، شیخ حرعاملی، میرزای قمی
۱۰. عقل گرایان فلسفی: مکتب اصفهان، مکتب شیراز، ملاصدرا و صدراثیان پس از وی
۱۱. مکتب تفکیک: میرزا مهدی اصفهانی، میرزا هاشم قزوینی، شیخ مجتبی قزوینی، موسی زرآبادی
۱۲. رویکردهای معاصر و نوین: نواندیشی دینی، سلفی گری، تجددگرایی

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. تاریخ تفکر امامیه تا ظهور صفویه، مهدی فرمانیان و مصطفی صادقی
۲. تاریخ کلام شیعه، رسول رضوی
۳. تاریخ تطور کلام شیعه، محمدحسن نادم
۴. اندیشه‌های کلامی شیخ مفید از مارتین مکدرموت، ترجمه احمد آرام.
۵. النظریات الکلامیه عند الطوسی از علی محمد جواد فضل الله

شیعه و علوم و تمدن اسلامی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد	Shia and Islamic sciences and civilization	عنوان درس به انگلیسی:
☒ نظری	☒ تخصصی	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

بررسی و گزارش نگاه شیعه به مظاهر تمدن اسلامی و رویکرد شیعیان نسبت به آن

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

۱- تعریف تمدن و عناصر سازنده آن	- القاب
۲- ویژگی‌های تمدن اسلامی	- ۶- شیعه و نهاد هنر
۳- تشیع و نهادهای تمدن اسلامی	- معنای هنر و اقسام آن
۴- نقش شیعه در علوم	- اسلام و هنر
- علوم عقلی: کلام، فلسفه، منطق، عرفان	- هنر در عصر ائمه
- علوم انسانی: تاریخ و جغرافیا	- هنر در دوره فاطمیان: مساجد، قلاع و قصور، تزئینات، ادوات، نساجی‌ها
- علوم ادبی: صرف و نحو، بلاغت	- هنر در دوره آل بویه
- علوم تجربی: پزشکی، ریاضیات، نجوم و شیمی	- هنر در دوره صفویان
- علوم خاص اسلامی: فقه، اصول، حدیث، تفسیر، علوم قرآنی	- هنر در دوره قاجار
۵- شیعه و نهاد آموزش	۷- شیعه و تشکیلات اداری در تمدن اسلامی
- نهادهای آموزشی: مساجد، مدرسه‌ها، زاویه‌ها، خانقاه‌ها، کتاب‌خانه‌ها و ...	- تشکیلات سیاسی در ادوار مختلف تمدن اسلامی: وزارت و کتابت
- تشکیلات و نظام آموزشی	- نظام اداری در ادوار مختلف اسلامی: حکومت امام علی (ع)، فاطمیان، آل بویه، صفویان
- مراحل آموزش	- نظام مالی در ادوار مختلف تمدن اسلامی
- روش‌های تدریس	- نظام قضایی در ادوار مختلف تمدن اسلامی
- اجازه‌نامه‌ها و شهادت‌نامه‌های علمی	

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی، غنیمه.

تاریخ التریبه عند الامامیه و ...، عبدالله فیاض.

مجموعه مقالات نقش شیعه در تمدن اسلامی، کنگره نقش شیعه

خدمات متقابل اسلام و ایران، استاد مطهری

نقش شیعه در فرهنگ و تمدن ایران و اسلام، علی اکبر ولایتی

عنوان درس به فارسی: اندیشه سیاسی شیعه	
عنوان درس به انگلیسی: Shiite political thought	نوع درس و واحد
دروس پیش نیاز:	تخصصی ☒ نظری ☒
دروس هم نیاز:	
تعداد واحد: ۲	
تعداد ساعت: ۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

شناخت تحلیلی اندیشه و فلسفه سیاسی شیعه و سیر تحولات تاریخی آن

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

۱- مفاهیم و مقدمات: طبقه‌بندی دانش سیاسی در اسلام، گرایش‌های مهم فلسفه سیاسی در شیعه، مبانی کلی فقهی، کلامی و روایی اندیشه سیاسی، گونه‌های ارتباط دین و سیاست در اسلام (حداکثری، حداقلی، منطقه الفراغی).

۱- سرشت و شاخه‌ها و دوره‌های تاریخ اندیشه سیاسی	۵- اندیشه سیاسی شیعه در عصر مشروطیت
۲- پیدایش اندیشه سیاسی	۶- اندیشه سیاسی شیعه بین دو انقلاب
۳- آموزه‌های سیاسی بنیادین شیعه در عصر امامت	۷- اندیشه سیاسی شیعه پس از انقلاب اسلامی
۴- اندیشه سیاسی شیعه در عصر غیبت	۸- نظریه‌های فقهی - سیاسی شیعه

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال	... درصد
آزمون پایان نیم‌سال	... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. حسن عباس حسن، *الفکر السياسي الشيعي الاصول والمبادئ*، الدار العالمیه، ۱۹۸۸، ترجمه فارسی این اثر با عنوان: *ساختار منطقی اندیشه سیاسی اسلام*، مصطفی فضایی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۳. (به ویژه بخش دوم).
۲. حمید عنایت، *اندیشه سیاسی در اسلام معاصر*، ترجمه بهاء‌الدین خرمشاهی، تهران، خوارزمی.
۳. محمد مسجد جامعی، *زمینه‌های تفکر سیاسی در قلمرو تشیع و تسنن*.

۴. فواد ابراهیم، الفقیه و الدوله، الفكر السياسي الشيعي، بيروت، دارالكنوز الادبيه، ۱۹۸۸.

۵. سيدصادق حقيقت، توزيع قدرت در اندیشه سياسي شيعه، قم، هستي نما.

تشیع و تصوف		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد	Shiism and Sufism	عنوان درس به انگلیسی:
تخصصی ☒ نظری ☒		دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

نقد و بررسی دیدگاه‌های مختلف درباره رابطه تشیع و تصوف و نگاه این دو به یکدیگر

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

- مفهوم‌شناسی تشیع و تصوف/عرفان
- نخستین زهاد شیعی: سلمان، اویس، ابوذر، میثم تمار...
- امامان و تصوف و متصوفه (نقد صوفیان و متصوفه در روایات)
- زمینه‌های ارتباط و جدایی تشیع و تصوف
- بررسی گروه‌های شیعی - صوفی؛ سربداران، قزلباش‌ها، نعمت‌اللهیه، مشعشعیه، حروفیه، نوربخشیه، گنابادیه و ...
- مواضع عالمان بزرگ شیعه در باب تصوف در دو گروه مخالفان و موافقان/متمایلان
- آشنایی با روش‌ها و اندیشه‌های عارفان شیعی (ابن فهد، ابن طاووس، سیدحیدر آملی، ملاصدرا، نیریزی، بیدآبادی، شوشتری، حسینقلی همدانی، قاضی، قمشه‌ای، علامه طباطبایی و امام خمینی).
- (ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

- آثار اخلاقی عرفانی مثل مجموعه ورام، برخی آثار سید بن طاووس، عده الداعی ابن فهد حلی، منیه المرید شهید ثانی (اسرار الصلوه شهید ثانی و دیگر اسرار الصلوه‌ها و اربعین حدیث‌ها ...
- تشیع و تصوف، کامل مصطفی شیعی

- تشیع و تصوف، هاشم معروف الحسنی
- جستجو در تصوف ایران، عبدالحسین زرین کوب
- حدیقه الشیعه، مقدس اردبیلی

تشیع و عقل گرایی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد	Shiism and rationalism	عنوان درس به انگلیسی:
تخصصی ☒ نظری ☒		دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
	۲	تعداد واحد:
	۳۲	تعداد ساعت:

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

بررسی آموزه‌های شیعی در باب عقل و عقل گرایی

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

- عقل در منابع شیعی
  - رابطه عقل گرایی و امامت محوری در شیعه
  - مواجهه ائمه و اصحاب آنها با نخستین نشانه‌های تفکر فلسفی یونان
  - تشیع و فلسفه
  - گرایش‌های شیعی در فارابی، ابن سینا، خواجه نصیر و شیخ اشراق
  - تفکر عقلی در قرن چهارم در دوران حکومت شیعی آل بویه (اخوان الصفا و...)
  - تداوم فلسفه در جهان تشیع (مکتب شیراز، مکتب اصفهان، حکمت متعالیه و...)
  - تشیع و اعتزال و تفاوت عقل اعتزالی با عقل شیعی
  - فلسفه اسماعیلی (اخوان الصفا، ابو حاتم رازی، ابویعقوب سجستانی، حمیدالدین کرمانی، ناصر خسرو).
- ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

تاریخ فلسفه اسلامی، میان محمد شریف

تاریخ فلسفه اسلامی، سید حسین نصر

منتخباتی از آثار حکمای الهی از میرفندرسکی تا عصر حاضر، سید جلال الدین آشتیانی

اندیشه‌های کلامی شیخ مفید (مکدر موت)،

تشیع و اعتزال، رسول جعفریان،

خانندان نوبختی (عباس اقبال).

عنوان درس به فارسی:		شیعه پژوهی در جهان معاصر	
عنوان درس به انگلیسی:	Shiite studies in the contemporary world	نوع درس و واحد	
دروس پیش نیاز:		تخصصی ☒	نظری ☒
دروس هم نیاز:			
تعداد واحد:	۲		
تعداد ساعت:	۳۲		

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

بررسی و ارزیابی شیعه پژوهی و شیعه پژوهان معاصر (بومی، عربی و غربی) و آثار و روشهای پژوهشی آنان

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصلها:

شیعه پژوهی در ایران معاصر (مراکز، شخصیتها، کتابها و مقالات)

شیعه پژوهی در جهان عرب (مراکز، شخصیتها، کتابها و مقالات)

سامی نشار، محمدعابد جابری، محمد عماره، عبدالرحمان بدوی، کامل مصطفی شیبی، ...

شیعه پژوهی در جهان غرب (مراکز، شخصیتها، کتابها و مقالات)

ولهاوزن، دونالدسن، هالم، وات، مادلونگ، والیری، کلبرگ، کرین، مکدرموت، فان اس، لوئیس، هاجسن، گلیو، براشر، امیر معزی،

...

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد

آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. مطالعات اسلامی در غرب، محسن الویری، انتشارات سمت.

۲. تاریخ مطالعات اسلامی در غرب، محمدرضا بارانی، نشر المصطفی، ۱۳۹۵.

۳. التشیع والاستشراق، عرض نقدی مقارن لدراسات المستشرقین عن العقیده الشیعیة و ائمتها، عبد الجبار الخلیفی، منشورات

الجمال، بغداد - بیروت ۲۰۱۱.

عنوان درس به فارسی:		بررسی مقایسه‌ای منابع تفکر اسلامی	
عنوان درس به انگلیسی:		A comparative study of the sources of Islamic thought	
نوع درس و واحد			
نظری ☒	تخصصی ☒		
دروس پیش‌نیاز:			
دروس هم‌نیاز:			
تعداد واحد:		۲	
تعداد ساعت:		۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

بررسی و نقد منابع، مصادر، ادله و خاستگاه‌های تفکر دینی

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

جایگاه قرآن

مسأله تحریف - خاستگاه‌های قول به تحریف - اقسام تحریف

قواعد تفسیر قرآن - روش‌های تفسیر

جایگاه سنت

وجوه حجیت سنت - نظریه‌های مختلف درباره آن

شروط حجیت سنت (خصوصاً شرط عصمت)

تفسیر سنت در مقابل بدعت

جایگاه عقل

وجه حجیت عقل و میزان اعتبار آن

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد

آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

تفسیر و قلمرو عقل

جایگاه، قلمرو، اعتبار و اقسام عرف و سیره و تفاوت این دو و

جایگاه عرف به عنوان منبع تفکر دینی در عرض کتاب و سنت

تعریف مصلحت - اقسام مصلحت

احکام حکومتی و مصلحت

مصلحت و احکام ثابت و متغیر

تفسیرهای مختلف از فقه المصلحه

قانون‌گذاری در دنیای اسلام بر اساس مصلحت

تفاوت مصلحت با مبادی و ملاکات احکام

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

الاصول العامه للفقہ المقارن

اصول الفقہ مظفر

اصول الفقہ ابوزهره

الاحکام فی اصول الاحکام ابن حزم و آمدی

مصادر الاستنباط و اصول الاستنباط حیدری

عنوان درس به فارسی:		کلام تطبیقی فرق تشیع	
عنوان درس به انگلیسی:	Comparative theology of Shiite difference		
نوع درس و واحد			
دروس پیش نیاز:	☒ تخصصی ☒ نظری		
دروس هم نیاز:			
تعداد واحد:	۲		
تعداد ساعت:	۳۲		

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی آزمایشگاه سمینار کارگاه موارد دیگر: .....

هدف کلی:

بررسی مقایسه‌ای عقاید اصلی فرقه‌های مختلف شیعه

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

- تو حید
- عدل
- نبوت
- امامت ، ولایت ، مهدویت
- معاد
- ایمان
- امر به معروف و نهی از منکر
- مبحث تأویل و توجه به باطن
- عقائد خاص (مثل بداء، رجعت و...)

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

- تمهید الاصول فی علم الکلام، شیخ طوسی.
- اوائل المقالات، شیخ مفید.
- راحه العقل، حمید الدین کرمانی
- شرح العقاید الاکیاس، ابن حمزه زیدی
- کشف المراد علامه حلی

